

Komisjoni ettepanek süsiniku piirimeetme laiendamise ja nõuetest kõrvalehoidmise meetmete ning ajutise dekarboniseerimise fondi kohta

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 11.02.2026

KOKi esitamise tähtpäev 04.03.2026

VV esitamise tähtpäev 12.03.2026

Vastutav ministeerium: Kliimaministeerium

Kaasvastutajad: Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Välisministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Sisukokkuvõte

Euroopa Komisjon avaldas 17. detsembril 2025 süsiniku piirimeetme (SPIM) laiendamise ja tugevdamise paketi, millega avardatakse meetme kohaldamisala, tõkestatakse nõuetest kõrvalehoidmist ning luuakse uus ajutine dekarboniseerimise fond, et toetada suurima süsinikulekke riskiga energiantensiivseid tööstusharusid.

Pakett hõlmab järgmisi muudatusi:

1. **Määruse ettepanekuga (COM (2025) 989) laiendatakse SPIMi kohaldamisala tootmisahela järgmise etapi toodetele.** Praegu kohaldatakse SPIMi üksnes põhimaterjalidele, nagu alumiinium, tsement, elekter ja teras. Alates 2028. aastast maksavad nende kaupade importijad heitega seotud süsinikuhinda, tagades võrdse kohtlemise ELis toodetud materjalidega, mille suhtes kehtib heitkogustega kauplemise süsteem (HKS). Kuigi see aitab vältida süsinikuheite ülekandumist, suurendab see nende ELi tootjate kulusid, kes kasutavad neid materjale tootmisahela

järgmise etapi toodetes, näiteks kodumasinates ja seadmetes. Selle tulemusel võib tootmine kanduda leebema kliimapolitikaga riikidesse või ELi tooted asenduda CO2-mahuka impordiga. Selle vältimiseks kavatseb komisjon laiendada SPIMi umbes 180 terase- ja alumiiniumimahukale (sisaldus keskmiselt 79%) tootmisahela järgmise etapi tootele, millest enamik (94%) on tööstuslikud tarneaahelatooted, mida kasutatakse eelkõige rasketehnikas ja eriseadmetes, väiksem osa (6%) kodumasinad. Algatusega pakutakse ka välja **nõuetest kõrvalehoidmise takistamise lisameetmed**. Selleks lisatakse SPIMi arvutustesse alumiiniumi ja terase tarbimiseelsed jäägid, et edendada metallijääkide ringlust, vähendada energiamahukate toodetega seotud heidet ja tagada süsinikuheite õiglane hinnastamine nii ELi kui ka imporditud kaupade puhul. Samuti täiustatakse aruandlusnõudeid, et parandada kaupade jälgitavust ja vältida heitemahukuse valesti deklareerimist, ning antakse komisjonile volitused nõuda vajaduse korral täiendavaid tõendeid ja rakendada konkreetsetel juhtudel vaikeväärtusi.

2. **Määruse ettepanekuga (COM (2025) 990) luuakse ajutine süsinikuheite vähendamise (dekarboniseerimise) fond**, et ajutiselt toetada ELis süsiniku piirimeetmega hõlmatud kaupade tootvaid ettevõtjaid ja leevendada süsinikuheite ülekandumise riski. Selle eesmärk on piirata konkurentsivõime vähenemist ELi mittekuuluvate riikide turgudel, kus ELi kaubad võidakse asendada odavamate suurema heitemahukusega alternatiividega, mis võib üleilmset heidet suurendada. Fondist hüvitatakse osa ELi HKSiga seotud süsinikukuludest selliste kaupade tootjatele, mille puhul esineb endiselt süsinikuheite ülekandumise risk. Toetuse saamine sõltub tõendatud jõupingutustest vähendada süsinikuheidet. Fond on loodud lühiajalise meetmena, et pakkuda 2028. ja 2029. aastal tuge 2026. ja 2027. aastal toimunud tootmisele. Rahastamine toimub liikmesriikide osamaksetest, mis moodustavad 25% SPIMi sertifikaatide müügist 2026. ja 2027. aastal saadavast tulust, samas kui ülejäänud 75% sellest tulust saavad olema ELi omavahendid.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Ei

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Jah

Selgitus: Ei ole välistatud IT-arendused olemasolevates süsteemides (eelkõige CBAMi register ja andmevahetus tollisüsteemidega), et toetada laiendatud kohaldamisala, täiendatud aruandlust ja kontrollimenetlusi.

Eesmärgid

Algatuste eesmärk on tugevdada ELi süsiniku piirimeedet (SPIM), et vältida süsinikuheite ülekandumist, suurendada meetme tõhusust ja tagada õiglane konkurents. Selleks laiendatakse SPIMi kohaldamisala terase- ja alumiiniumimahukatele tootmisahela järgmise etapi toodetele, suletakse õiguslikud lüngad nõuetest kõrvalehoidmise takistamiseks ning kehtestatakse ajutine toetuskava süsinikulekke riskiga ELi tootjate kaitseks ja puhtama tootmise soodustamiseks. Samal ajal suurendatakse paindlikkust ja lihtsustusi usaldusväärsete rahvusvaheliste partnerite jaoks, rakendatakse samaväärsuse põhimõtet süsinikuhinna arvestamisel ning edendatakse kaubanduse hõlbustamist, et tugevdada SPIMi rolli üleilmse heitkoguste vähendamise vahendina.

Mõju ja sihtrühm

Mõju valdkonnad

Majandus

Ettevõtlus

Sihtrühm: Ettevõtted

Mõju sihtrühmale: neil ettevõtetel, kes kasutavad tootmisahela järgmise etapi toodetes terast ja alumiiniumi, võivad kulud suureneda, kuna CBAMi laiendamine tähendab imporditud sisendite puhul süsinikuhinna tasumist ning rangemaid aruandlus- ja tõendamiskohustusi. See võib tõsta tootmiskulusid ja suurendada halduskoormust, eriti süsinikumahukates sektorites. Teiselt poolt vähendavad algatused ebaausat konkurentsi, kaitstes ELi tootjaid CO₂-mahuka impordi ja tootmise ümberpaiknemise eest, ning pakuvad ajutise dekarboniseerimise fondi kaudu sihtotstarbelist finantstoetust süsinikulekke riskiga ettevõtetele. Pikemas vaates loovad meetmed stabiilsema ja prognoositavama investeerimiskeskkonna, soodustavad puhtamate tehnoloogiate kasutuselevõttu ning parandavad nende ettevõtete konkurentsivõimet, kes investeerivad dekarboniseerimisse.

Halduskoormus

Kas lahendusega kaasneb mõju halduskoormusele? Jah

Kas ettevõtetele halduskoormus: Nii kasvab kui kahaneb

Mõju sihtrühmale: halduskoormus suureneb eelkõige ettevõtetele, kellele laienevad CBAMi uued aruandlus- ja tõendamisnõuded, kuid samal ajal vähendavad lihtsustused, erandid ja paindlikumad reeglid halduskoormust paljudele teistele ettevõtetele. Kokkuvõttes ei ole mõju ühtlane ja sõltub ettevõtte rollist tarneahelas.

Kas avaliku sektori töökoormus: Nii kasvab kui kahaneb

Mõju sihtrühmale: halduskoormus suureneb eelkõige CBAMi kohaldamisala laiendamise ja rangemate järelevalve-, kontrolli- ning rakendusülesannete tõttu, mis toob kaasa rohkem aruandluse kontrolli, riskihindamist ja koostööd tolli- ning järelevalveasutuste vahel. Samas

aitavad menetluste ühtlustamine, digilahendused, ühised ELi tasandi tööriistad ning sihipärased lihtsustused vähendada dubleerimist ja hoida töökoormuse pikaajaliselt kontrolli all. Ajutise dekarboniseerimise fondi rakendamine toob riigiasutustele kaasa mõõduka ja ajutise halduskoormuse kasvu, mis on seotud taotluste menetlemise ja kontrolliga, kuid tugineb suures osas olemasolevatele HKS-i protsessidele. Toetus jaotatakse ELi tasandil, komisjoni otsusel, ning makstakse ettevõtetele välja liikmesriikide kaudu, kes teostavad ka järelevalvet.

Keskkond

Jäätmed ja ringmajandus

Sihtrühm: Ettevõtted

Mõju sihtrühmale: Algatustel on valdavalt positiivne mõju jäätmete ja ringmajandusega tegelevatele ettevõtetele. CBAMi raames võetakse heitearvestuses arvesse alumiiniumi ja terase tarbimiseelsed jäägid, mis parandab ringlussevõetud materjalide konkurentsipositsiooni võrreldes esmatoormel põhineva tootmisega. See võib suurendada nõudlust ringmajanduse lahenduste, metallijäätmete töötlemise ja ringlussevõtu teenuste järele. Samas võivad ettevõtetele, kes osalevad rahvusvahelistes tarneahelates, lisanduda täiendavad aruandlus- ja jälgitavusnõuded, kuid need on üldjuhul piiratud ja seotud suurema turu läbipaistvusega. Kokkuvõttes soodustavad algatused ringmajandust ja vähese süsinikuheitega tootmist.

Riigivalitsemine

Riigieelarve

Kas lahendusega kaasneb mõju riigieelarve kuludele? Ei

Selgitus: Algatustega ei kaasne otsest ega märkimisväärset lisakoormust riigieelarvele, kuid mõju on piiratud ja kaudne. Riigieelarve kulud võivad mõõdukalt suureneda seoses CBAMi rakendamise, järelevalve ja haldamisega (nt tolli- ja pädevate asutuste töökoormus), kuid need kulud kaetakse suures osas olemasolevate struktuuride ja ELi tasandi vahendite kaudu. Ajutise dekarboniseerimise fondi puhul rahastatakse toetus CBAMi tuludest ning liikmesriikide panus on seotud juba laekuvate tuludega, mistõttu täiendavat survet riigieelarvele ei teki.

Kaasamine

Kaasata kõik asjassepuutuvad huvirühmad.